

2001 YILI ISPARTA İLİ YÜZEY ARAŞTIRMALARI

Mehmet ÖZSAİT*

Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izni ile, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi adına 2001 yılında sürdürdüğümüz yüzey araştırmalarımıza İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Araştırma Fonu'nun¹ sağladığı maddî destekle devam edilmiştir. Bu yıl Isparta ilinin Atabey, Eğirdir, Gelendost, Yalvaç ilçelerinde ve ağırlıklı olarak da Şarkikaraağaç İlçesi'nde yüzey araştırmaları yapılmıştır. Şarkikaraağaç İlçesi araştırmalarımızda çok büyük yardımlarını gördüğümüz Şarkikaraağaç Kültür ve Kalkınma Başkanı Sayın M. Cemal Tevfik Şatıroğlu'na ve Belediye Başkanı Sayın Mehmet Güven'e candan teşekkürlerimi sunarım. Aynı şekilde, Yalvaç İlçesi araştırmalarımızda bize yardımcı olan Belediye Başkanı Sayın Tekin Bayram'a çok teşekkür ederim.

Başkanlığımız altında sürdürülen Isparta İli yüzey araştırmalarında Arkeolog Nesrin Özsaıt, Araş. Gör. Dr. Özdemir Koçak, Araş. Gör. Hamdi Şahin, Araş. Gör. Abdullah Dündar, Arkeolog Mustafa Bilgin, öğrencilerimizden Harun Oy, Göknur Bektaş ve Şive Ata'dan oluşan ekibimize, Bakanlık temsilcisi olarak Millet Müzesi'nden Arkeolog Hasibe Akat katılmıştır. Son derece özveriyle çalışan ekip üyelerimize ve Sayın Arkeolog Hasibe Akat'a yürekten teşekkür ederim.

Bu yazımızda, önceki yıllarda Eğirdir ve çevresinde yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlarla birlikte bizim buradaki araştırmalarımızda elde ettiğimiz sonuçları oldukça kapsamlı olarak verdikten sonra, Gelendost, Yalvaç ve sonra da Şarkikaraağaç'taki yüzey araştırmalarımız konu edilecektir (Harita: 1).

Eğirdir İlçesi Araştırmaları

Yüzey araştırmalarında tespit edilen iki yerleşmenin buluntularından ilçenin tarihinin İlk Neolitik Çağ'dan itibaren başladığı anlaşılmıştır. Bu yerleşmeler Kovada Göl ve Tepeli'dir.

Kovada Göl

J. Mellaart tarafından 1958 yılından önce incelendiği anlaşılan Kovada Göl yerleşmesinin kesin yeri bilinmemektedir². Bununla birlikte onu, J. Mellaart, *Neolithic of the Near East* isimli eserinin haritasında Kovada Gölü'nün hemen güneybatısına yerleştirmiştir. Biz de öyle yerleştirdik. J. Mellaart burayı Çukurkent tipinde obsidiyen aletlerin bulunduğu üç yeni yerden biri olarak vermektedir. Kovada yerleşmesini ayrıca Çatalhö-

* Prof. Dr. Mehmet ÖZSAİT, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, 34459 Vezneciler - İstanbul / TÜRKİYE.

¹ Projemizi (Proje No : 1518 / 30042001) destekleyerek bize huzurlu bir çalışma ortamı sağlayan İ.Ü. Rektörlüğü Araştırma Fonu Yürütücü Sekreterliği'ne candan teşekkür ederim.

² Mellaart 1958: 91; Mellaart 1975: 56. Harita No: 21; Todd 1980: 134; Hours-Aurenche-Cauvin et al. 1994: 213.

yük (doğu), Can Hasan (4-7), Erbaba, Hacılar IX-VI gibi o zaman için bilinen 15'ten fazla yerleşme ile çağdaş olarak saymaktadır³. Bununla birlikte bu yerleşmenin keramikleri hiçbir yerde konu edilmemiştir. Biz, bugün Kovada Milli Parkı içinde ve Kırıntı Köyü arazisinde olan Kovada Gölü'nün çevresini ve özellikle de gölün güneybatısı ve güneydoğusunu sistematik olarak araştırdık. Buralarda Neolitik Çağ yerleşmesine işaret eden herhangi bir buluntuya rastlayamadık. Belki o zaman görülen yerleşme tek evreliydi ve geçen zaman içinde kayboldu, bilemiyoruz. Yalnız, buradaki araştırmamızda, gölün güneydoğu kıyısında, Denizaltı-Bağcağzı adıyla bilinen mevkide Roma ve Geç Roma Çağı keramikleriyle mimari elemanlar gördük. Her tarafı yoğun tahribata uğramış ve karıştırılmış olan bu kesimdeki kalıntılarda hiçbir şey belirlenememektedir.

Tepeli Höyük

J. Mellaart tarafından tespit edilmiş olan yerleşmenin Eğirdir'in 13 km. güneydoğusunda yer alan Tepeli Köy'de olduğu kaydedilmiş olmakla beraber konumu konusunda hiçbir bilgi verilmemiştir. Höyükte bir Neolitik yerleşmenin olduğu, höyüğün J. Mellaart'ın Göller Bölgesi Neolitik Çağ yerleşmeleri arasında göstermesinden başka bir kanıtı yoktur. Ayrıca Neolitik Çağı işaret eden buluntuları da yayınlanmamıştır⁴.

Biz, Tepeli Köy ve çevresini, imkânsızlıktan kısmen araştırabildik. Fakat, J. Mellaart'ın adını verdiği Neolitik Çağ yerleşmesini bulamadık. Buradaki araştırmamızda, köyün 500 m. güneybatısında, yarısı tahrip edilmiş doğal bir tepenin yamaçlarında Roma Çağı yerleşmesine tanıklık eden keramikler gördük. Eğer imkân sağlanacak olursa, bu ilginç kesimi daha ayrıntılı olarak araştırabiliriz.

İLK TUNÇ ÇAĞI (M.Ö. 3300-1800)

Kısmen önceki yıllarda, özellikle de bizim yaptığımız araştırmalarda Eğirdir İlçesi idari sınırlarının hemen dışında pek çok İlk Tunç Çağı yerleşmesi tespit edilmiştir⁵. Bununla birlikte Eğirdir İlçesi sınırları içindeki araştırmalarda, İlk Tunç Çağ yerleşmelerine henüz rastlanılamamıştır. Bunun, biraz da sistematik araştırma eksikliğinden kaynaklanmış olduğunu düşünüyoruz. Nitekim, son araştırmamız bunun doğru olduğunu kanıtladı. Barla Kasabası ve çevresinin (=antik Parlaís) araştırması sırasında, 1997 yılında göl sularının kısmen çekilmesi esnasında, kasabanın 4 km. kuzeydoğusunda, Badırıklıaltı kesiminde, iri bir küp içinde iskelet ve yiv-oluk bezekli testicik görülmüştür. Biz, Ağustos 2001'de Barla'yı ziyaretimizde, bunlardan, doğal sebeplerden dolayı oldukça tahribata uğramış olan gaga ve boyun kısmı kırık testicliği belediyede gördük⁶.

Pisidia tipi olarak tanınan, İlk Tunç 2 (M.Ö. 2600-2300) ve İlk Tunç 3 (M.Ö. 2300-1800) dönemlerine tarihlenen bu testilere, aynı şekilde, gerek küp mezar içinde ve gerekse çağdaş höyüklerde çok sık rastlanmaktadır. Nitekim, bunun en yakın pek çok örneğini, bizim Atabey İlçesi'nde kazdığımız Harmanören (Göndürle Höyük) Mezarlığı'nda bulduk⁷. Şimdi, Badırıklıaltı Mezarlığı'nın İlk Tunç Çağı yerleşmesini arayıp bulmak gerekmektedir. Böylece, ilçe tarihinin bir bölümü daha aydınlanmış olacaktır.

ORTA TUNÇ ÇAĞI (M.Ö. 1800-1500)

Eğirdir (= Eğirdir) Höyük

1960'lı yıllarda J. Mellaart tarafından, Eğirdir'in 3 km. kadar kuzeybatısında, göl kıyısında tespit edilmiş olan höyük yüzeyinde Orta Tunç Çağı (M.Ö. II. binyılın ilk yarı-

3 Mellaart 1972: 279.

4 Mellaart 1961: 41 vd.; J.A. Todd, *Aynı eser*, s. 135.

5 Özşait 1999: 334 vd., Harita : 2.

6 Bu eseri koruyan ve ekibimize Barla araştırmalarında yardımcı olan Belediye Başkanı Sayın Mustafa Soyöz'e yürekten ederiz.

7 Özşait 1999: 479, Resim 10.

sı) ve Son Tunç Çağı (Beycesultan'ın III-la tabakalarıyla çağdaş) yerleşmelerine tanıklık eden buluntular ele geçirilmiştir⁸. Bunların dışında, yerleşmeyle ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

M.Ö. II. binyılın ikinci yarısından sonra, Hitit Kralı Muvatallis'in (M.Ö. 1306-1282) oğlu, Kurunta'nın Eğirdir çevresinin de kısmen içinde yer aldığı Tarhundassa Bölgesi'nin kralı olduğunu ve yine bu bölgenin kuzeybatısındaki toprakların da Hattuşili (M.Ö. 1282-1250) ve sonra da oğlu IV. Tuthalia'nın idaresindeki Hitit İmparatorluğu'na ait olduğunu biliyoruz⁹.

Yine Eğirdir ve çevresindeki araştırmalarda, İlk ve Orta Demir Çağına ait yerleşmeler henüz bulunamamıştır. Bununla birlikte burada, gerek önceki yıllarda yapılmış olan araştırmalardan ve gerekse bizim araştırmalarımızdan¹⁰, Hellenistik ve Roma Çağı boyunca, başka bir söyleyişle, M.Ö. I. binyılın son çeyreği ile M.S. I. binyılın ilk çeyreği arasında, yoğun olarak yerleşildiğini gördük. Biz şimdi burada, ana çizgileriyle, Hellenistik ve Roma Çağı başlığı altında Prostanna, Parlais ve Mallos yerleşmelerini verdikten sonra, bizim Sorkuncak ve Yelliler'deki araştırmalarımızın sonuçlarına değineceğiz.

HELLENİSTİK VE ROMA ÇAĞI YERLEŞMELERİ

Prostanna (Resim: 1-3)

Antik yazar Ptolemaios'un (V, 5, 7 =Prostama) Orta Pisidia'da, Hierocles'in (674,1) Timbriada (=Aksu-Akçaşar) ile Konane (=Gönen) arasında olduğunu söylediği Prostanna'nın lokalizasyonu ile ilgili çalışmalar esas olarak 1886 yılında başlamıştır. Uzun tartışmalardan sonra, şehrin tam olarak yeri 1948 yılında L. Robert'in Eğirdir'in kuzeybatısında, Parlais ile Prostanna arasındaki sınıra işaret eden bir yazitin bulunması ile kesin olarak belirlenmiştir¹¹.

Prostanna, Eğirdir'in güneyinde, Davras Dağı'nın Eğirdir Gölü'ne bakan Sivri Tepesi'nin (=Viaros / Viaros) kısmen üzerinde ve esas olarak da tepenin güney ve güneybatısındadır.

Şehrin tarihi hakkında az bilgiye sahibiz. 1957 yılında buradaki yapı kalıntılarını inceleyen M. H. Baliançe, Prostanna'nın Hellenistik Çağdan önce kurulmuş ve bir şehirden daha çok bir karakol olduğu görüşündedir. Şehrin Roma Çağından sonra terk edildiği anlaşılmaktadır. Şehrin sikkeleri M.Ö. 1. yüzyıldan itibaren görülmektedir. İmparatorluk Devrinde ise şehir, Antoninus Pius'tan (M.Ö. 138-161) II. Claudius'a kadar olan dönemde sikke basmıştır. Bazı sikkeler üzerinde Viaros, Dağ Tanrısı olarak betimlenmiştir¹². Akpınar Köyü sınırları içinde kalan bu yerleşmeyi sistematik olarak araştırdık. Üzülerek ifade etmek gerekirse, antik şehrin surları, teras duvarları, tapınak ve sivil yapı kalıntıları, yazıtları kaçak kazı ve yapı taşlarının taşınması sonucunda yoğun bir tahribata uğramıştır. Mimarî kalıntıların yayılışından, Roma İmparatorluk Döneminde erişilen sulh ve refah sonucu şehrin territoriumunun hayli genişlediğini görebiliyoruz. Araştırmalarımızda kentin akropolisinin güneydoğu kesimindeki sırtların altında bir hamamın hypocaust sistemine ait parçalar gördük. Bu da kentin genişlemesi sırasında yapılan binalardan biri olmalıdır. Ayrıca, akropolisin güneybatısında, herhangi bir kalıntısına rastlamamakla birlikte, tiyatro olduğunu düşündüğümüz bir yamaç tespit ettik.

8 Lloyd - Mellaart 1965: 76, Harita; Mellaart-Murray 1995: 101vd., Harita: 2 ve 3.

9 H. Bahar-G. Karauğuz - Ö. Koçak 1996: 45 vdd., Harita: 1.

10 Göller Bölgesi'nde (=Antik Pisidia) 1972. yılından beri arkeolojik yüzey araştırmaları ve 1993 yılından beri de Atabey İlçesi'nin Harmanören Köyü'ndeki Gündürle Höyük Tunç Çağı Mezarlık Kazıları'nı sürdürmekteyiz. 1972 - 2001 yılları arasında bize destek veren İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Araştırma Fonu, Yürütücü Sekreterliği (Proje No: 247/281186, 1085/010598, 1259/050599, 1410/05052000, 1618/30042001) ile İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na candan teşekkür ederim.

11 Kaynak ve bilgi için bkz., E. Kirsten 1957: 899; Baliançe 1959: 125 - 129; Özsaıt 1985: 127 vd.; Belke - Mersich 1985: 364.

12 Baydur 1994: 61 vd.

Burada yapılacak küçük bir sondaj konuyu aydınlacaktır. Yine mimarî kalıntılar yanı sıra yüzeyde görülen keramikler, yerleşmenin Hellenistik ve Roma Çağında; Viarus'a doğru olan yüksek kesimlerinin de daha çok Geç Roma Çağında, iskân edildiğini kanıtlamaktadır. Burada, keramikler dahil, Hellenistik Çağdan daha eskiye giden herhangi bir buluntuya da rastlamadık. Prostanna'da, önümüzdeki yıl da çalışma yapmak düşüncesindeyiz.

Parlais (Resim: 4, 5)

Antik yazar Ptolemaios'tan (V 6,15) başka hiçbir kaynaktan adına rastlanmayan Parlais'in yerinin aranmasına 1833 yılında F.V. J. Arundell ile başlanmıştır. Şehrin yeriyile ilgili çeşitli araştırmacılar tarafından çok farklı teklifler getirilmiştir. 1914'ten itibaren, aralıklarla müstareke yıllarına kadar Pamphylia ve Pisidia'da kısa sürelerle incelemeler yapan B. Pace, Barla'ya da uğramış ve burasının Parlais olduğunu ileri sürmüştür. Fakat W. M. Ramsay'ın Beyşehir'in Parlais olacağı görüşü onu birisi Barla'da olmak üzere, iki tane Parlais bulunacağı ihtimaline sevk etmiştir. L. Robert'in, yukarıda işaret ettiğimiz gibi Eğirdir Gölü'nün batısında Bedre (Bugün Gökçe) Köyü yakınında bulunduğu sınır yazıtıyla ve daha sonra yine L. Robert'in Barla'da bulunduğu yazıtlarla sorun çözülmüş ve Parlais Barla'ya lokalize edilmiştir. Parlais'in M.Ö. I. yüzyıldan itibaren bastığı sikkelerde "Parlaiteon" yazısı görülmektedir. M.Ö. 25 yılında kurulan Galatia Eyaleti'ne dahil edilen şehir, İmparator Augustus tarafından "Colonia Iulia Augusta Parlais" adıyla Roma kolonisi yapılmıştır.

Koloni kuruluşundan sonra şehrin sikkeleri üzerinde Iulia Augusta Colonia Parlais adı görülmektedir. Şehrin İmparatorluk Devrinde Marcus Aurelius'tan (M.S. 161-180) Caracalla'ya (M.S. 211-217) kadar sikke bastığı bilinmektedir³.

Göller Bölgesi yüzey araştırmalarımızda Barla (=Kocapınar) ve çevresinde de çalıştık. Barla Kasabası'nın 1.5 km. kuzeybatısındaki yamaçta ve tepede Akropolis olduğunu düşündüğümüz kesimi araştırdık. Kocapınar Deresi'nin bir kolu olan Demirkapı Çayı'nın hemen batısından itibaren Galli Bağları olarak bilinen kesimden başlayarak yükselen Kirankaya'nın etek, yamaç ve zirvesini araştırdık. Galli Bağları'nın kuzeybatısındaki kaya fasadında üç klineli, semerdamlı bir kaya mezarı bulunmaktadır. Silmeli kapı girişinin sağında ve solunda dörtgen formlu iki adak nişi ve yine girişin üst kısmında geniş bir niş içinde ve bir mazgal görünümünde ışıık menfezi de bulunmaktadır. Aynı yazımızda da ayrıntılı olarak vereceğimiz bu kaya mezarı, bölgede şimdiye kadar bulunan örneklerden farklı bir yapı ve özelliğe sahiptir. Bunun şehrin kurulduğu yıllarda, yani Geç Hellenistik Çağda, yapılmış olduğunu düşünüyoruz.

Surların kalıntıları şehrin ihtişamını ortaya koymaktadır. Yerleşmenin her tarafında mimarî elemanlar ve keramik parçaları görülmektedir. Çok özenle yapılmış olduğu anlaşılan teraslar üzerine oturtulduğu anlaşılan yapılar bugün yok olmuştur. Ne yazık ki, ören yerinin ağır bir tahribata uğraması nedeniyle diğer yapı kalıntılarının taş yığınınından öte bir bilgi vermesi imkânsızdır. Geç devir yapı kalıntıları temel seviyesinde günümüze gelebilmiştir.

Yerleşmenin batısındaki dağın zirvesinde kayaya oyulmuş beş basamaklı bir kaya sunağı da tespit ettik. Benzer örneklerini Pisidia, Phrygia ve Lykia'dan tanıdığımız bu tip kaya sunaklarının Tanrıça Kybele için yapıldığını biliyoruz. Bundan da burada bir Kybele Kültü'nün olduğunu düşünebiliriz.

Yine Barla ile Bağören köyleri arasındaki arazi kesiminde yaptığımız araştırmalarda Zırın Beli olarak bilinen mekide ve Güngörmez Ambarceviz mevkiinde monoblok kayalara oyulmuş semerdamlı basit iki kaya mezarı da tespit edilmiştir. Ambarceviz mevkiindeki kaya mezarı iki klinelidir. Ancak Zırın Beli'ndeki kaya mezarının içi doldurulduğundan klinelinin olup olmadığını tespit edemedik. Her iki mezar da Roma Çağında yapılmışlardır.

13 Kaynak ve bilgi için bkz. Levick 1967; Levick 1970: 990-1016; Özalt 1985: 139-140; Belke-Mersich 1985: 356.

EĞİRDİR GÖLÜ'NÜN DOĞUSUNDAKİ YERLEŞMELER

Burada bulunan Malos, Sorkuncak ve Gökçehöyük gibi yerleşmeleri ayrıntıya girmeden anlatacağız

Malos

Küçük Asya'da Mal(l)os adında dört tane yer bilinmektedir. Bunlardan şimdiye kadar üç tanesi lokalize edilmiştir. Bir tanesi Kilikia'da Pyramos'un ağzında, ikincisi Galatia'da Ankyra'nın kuzeyinde, üçüncüsü Phrygia Salutaria'da, Synnada'nın (Şuhut) kuzeyindedir. Buna karışılık M.Ö. 1. ve M.S. 2. yüzyıllar arasına tarihlenen sikkelerden ve antik yazar Hierocles'in (674) eserinden bilinen Pisidia'daki Malos, pek çok tartışmalardan sonra 1984 yılında N. Mersich tarafından Sarıdris Kasabası'nda bulunan bir yazıtla buraya lokalize edilmiştir. Burası Eğirdir Gölü'nün güney bitiminin 18 km. kuzeydoğusundaki dağlık arazide, Göynücek Yaylası'nın batı yamacındadır.

Sarıdris'in 8 km. kadar kuzeydoğusunda yer alan antik kentte, akropolis, tapınak, nekropolis, antik yola ait kalıntılar görülmektedir. Burada Isparta Müze Müdürlüğü tarafından, Durmuş Kaya'nın başkanlığında Arkeolog İlhan Güceren, Nezahat İşçi ve Sedat Heper'den oluşan bir ekip 1997 yılında temizlik çalışmaları yapmıştır¹⁴.

Sorkuncak

Eğirdir'in 16 km. kadar doğusunda yer alan Sorkuncak Köyü ve çevresini araştırdık. Burada köyün 3 km. kadar güneybatısında, Sorkuncak Dağı'nın doğuya bakan yüzünde derin bir in gördük. İnün içinde, girişin 4 m. kadar iç kesiminde bulunan ve ağız genişliği 1 m. kadar olan kuyunun tespit edilemeyecek kadar bir derinliği vardır. Kaçak kazılarla in içinden boşaltılan ve inin önündeki toprak içinde Roma Çağı yerleşmesine tanıklık eden keramikler görülmektedir. Çevreye hakim bir kesimde kurulan bu yerleşmenin Roma Çağında yapılmış bir gözetleme, kontrol kalesi olduğunu düşünebiliriz.

Gökçehöyük

Eğirdir'in 22 km. kadar kuzeydoğusunda yer alan Gökçehöyük Köyü'nde yaptığımız araştırmalarda, köyün yaklaşık 4 km. kadar kuzeybatısında, Geç Roma Çağına ait olduğunu düşündüğümüz keramik ve mimari kalıntılara rastladık.

Yelliler Köyü Araştırması

Eğirdir'in 35 km. kadar güneydoğusunda Yuvalı Köyü'nün güneybatısındaki Yelliler Köyü'nü araştırdık. Köyün 500 m. batısında, Çürüktaşınarası'nda; 4 km. güneydoğusunda Kocapınar mevkiinde ve Gavur Dağı olarak bilinen yükseltide, Roma ve Geç Roma çağılarına ait yerleşmeler bulduk.

Gelendost İlçesi Araştırması

Şarkikaraağaç'ın Yenice kale Köyü'nü araştırırken bu köyün kuzeybatısında yer alan ve Gelendost İlçesi sınırları içinde olan Keçili Köyü de araştırılmıştır. Burada, Keçili Camii bahçe duvarında yazıtlı bir kapı taşı (Resim: 6) görülerek incelenmiştir. 1976 yılında getirildiğini öğrendiğimiz taş, Halepoğlu öreninden çıkarılmıştır.

Kireç taşından yapılmış olan kapıtaşı üzerindeki yazıtta harf boyutları farklıdır. Harf karakterlerine göre M.S. 3.-4. yüzyıla tarihlenebilir. Makedonyalı bir mühendise ait olduğu anlaşılan yazıtın sol sütununda Pisidçe isimlerin olması dikkat çekicidir (Bu konu üzerinde ayrıntılı olarak çalışılmaktadır).

14. Bilgi ve literatür için bkz. Ruge 1928: 916-917; Von Aulock 1977: 36-38; Mersich 1965: 51-54; Belke-Mersich 1990: 334; Kaya 1998: 303-321.

Keçili Köyü'nün 1 km. güneybatısında yer alan Halepoğlu öreninde yaptığımız araştırmalarda Roma ve Geç Roma Çağına ait keramikler görülmüştür.

Yalvaç İlçesi Araştırmaları

Yalvaç'ta Müze ve Antiokheia ören yeri gezildikten sonra, ilçenin Bağkonak, Kozluçay ve Dedeçam Köyü ve kasabalarında araştırmalara devam edildi. Kozluçay'da daha önce tespit ettiğimiz Cennetkarı (Hell.+Roma+Geç Antik Çağ) ören yeri araştırıldı. Bu önemli yerleşmenin Akşehir-Kozluçay yol yapımı sırasında ve daha sonra da tahrip edildiği görüldü. Ayrıca Kozluçay'ın hemen kuzeybatısında, Cennetkarı'ya giden yolun başında, kasabanın yeni su deposunun kuzeydoğusunda, Kömesönü mevkiinde yine Roma Çağı ve Geç Antik Çağa ait keramikler görüldü.

Dedeçam Kasabası'nın doğusunda, Yeni Pınar'ın kuzeyinde, Büyükören (Roma+Geç Roma) incelendikten sonra, bunun kuzeybatısındaki yükseltilerde Çoban Çeşmesi (İTÇ+Hell.+Roma+Geç Antik Çağ) olarak bilinen mevkii araştırıldı. Önceden bilinen Dedeçam Höyük (Kırkuyusu = İTÇ+Demir Çağı+ Hell.+Roma, Harita No: 153) incelendi. Bağkonak Kasabası'nda daha önce tespit ettiğimiz Dört Yol Höyük (İTÇ+M.Ö. II. binyıl, Harita No: 151) de sistematik olarak araştırıldı.

Şarkikaraağaç İlçesi Araştırmaları

İsparta'nın 121 km. kuzeydoğusunda yer alan Şarkikaraağaç İlçesi kapsamlı olarak araştırılmıştır.

Önce Arak ile Çaltı köyleri arasında önceki yıllarda tespit ettiğimiz Arak Höyük (İTÇ+İl. binyıl+İ.binyıl+Roma+Geç Roma, Harita No: 162) ile, Eşekçi Mağarası (Sarkit-dikilitli), İçmeler mevkii, Saray Mezarlığı mevkii (Roma Çağı) ve doğal bir in görüldü. Sonra da Çaltı Köyü'nün kuzeyindeki Gavur Kalesi mevkiinde Roma ve Geç Roma Çağı yerleşmeleri tespit edildi.

Şarkikaraağaç'ın kuzeydoğusunda Muratbağı Köyü ile Çarıksaraylar Kasabası arasında yer alan ve önceden bilinen Zengibar Kalesi ve çevresi (Hell.+Roma+ Geç Antik Çağ, Harita No: 274) kapsamlı olarak araştırıldı.

Kızıldağ Milli Parkı içinden bu dağın tepesine çıkıldı (Resim: 7, 8). Çevreye son derece hakim olan tepenin üzerinde tahrip edilmiş olan yapılara ait mimarî elemanlar arasında ve çevrede Roma Çağına ait keramikler görüldü. Sonra da buradan inilerek Sarıkabalı Köyü'nden sonra gelen Gedikli Köyü'nün çevresi araştırıldı. Köyün 500 m. kadar doğusundaki Kızıltepe'de Ortaçağ yerleşmesine ait temel taşları ve kiremit parçaları görüldü. Köyün 5 km. kadar güneyinde Küre mevkiinde Ortaçağ ve daha geç döneme ait keramikler ile eski bir mezarlık da görüldü.

Aşağı Dinek Köyü'nün girişinin güneyinde tespit ettiğimiz Dinek Höyük'te Hell.+Roma Çağı yerleşmelerine ait keramikler görüldü (Harita No: 269).

Yukarı Dinek Köyü'nün 5 km. kadar güneydoğusunda Kartal Yuvası Dağı üzerinde bir doğal mağara (Taşlı Mağara) görüldü. Çevresinde yerleşmeyle ilgili hiçbir ize rastlanmadı.

Göksöğüt Kasabası

Burada Nudra Höyük (=Göksöğüt Höyük, Harita No: 155) yüzeyi tümüyle kaçak olarak yapılmış yapılarla kaplanmış. Artık höyük görünmüyor. Göksöğüt'te önceki yıllarda bulduğumuz Gönen Yeri ya da Küçük Höyük (İTÇ+Roma, Harita No: 270) incelendi. Sonra kasabanın 5 km. doğusunda Koca Çayır Höyük (Hell.+Roma+Geç Roma) tespit edildi.

Örenköy (Resim: 9) ile Yakaemir arazilerinin ortasında kalan ve önceki yıllarda bulduğumuz Yakaemir (=Örenköy) Höyüğü (Harita No: 156 Resim: 10) (Kalkolitik+İTÇ+Roma+Geç Antik Çağ) tekrar incelendi. Buradaki araştırmalarımızda höyük yüzeyin-

de Hacılar VI ile çağdaş, yani Son Neolitik Çağ yerleşmesine işaret eden keramikler de bulunmuştur.

Yakaemir Köyü'nün hemen güneybatısında, Yakaemir Sivrisi ya da halk arasında İğneli Beşik olarak da bilinen Sivrikale'ye tırmandık (Harita No: 259; Resim: 11, 12). Dağın tepe kesiminde son derece özenli ve kesme taşlardan yapılmış sur ve yapı temelleriyle karşılaştık. Etrafta görülen keramiklerden, tespit ettiğimiz bu kalenin Geç Hellenistik Çağ'dan itibaren Roma ve Geç Antik Çağ sonuna kadar yerleşmeye sahne olduğunu anladık.

Yenicekale Köyü ve çevresi bu kez daha kapsamlı olarak araştırılmıştır. Burada önceden bulduğumuz, fakat yeterince inceleyemediğimiz Sarıpınar Höyük (İTÇ; Harita No: 263; Resim: 13) ve çevresini araştırdık. Aşağıda işaret edeceğimiz gibi, bu köyün üzerinden Anabura'ya gitmek için çıktığımız Anamas Dağları üzerinde 20 km. yol aldık. Bu arada birkaç yaylayı da inceleme fırsatını bulduk. Burada, Göllü Yaylası'nda iki yüz yıllık mezar taşları gördük. Özenle yapılmış bu mezar taşlarının bulunduğu mezarlıkta, aynı zamanda, aynı gömü geleneğini yansıtan ve daha eski olduğu anlaşılan mezarlar da bulunmaktadır. Bölgede sayıları çok az olan bu mezarlığın koruma altına alınması, kültür mirasımızın korunması bakımından da çok önemlidir.

Ördekçi Köyü

Köyün 1300 m. kuzeydoğusunda yer alan ve önceden bilinen Ördekçi Höyük (İTÇ; Harita No: 159) yeniden incelendi ve yüzeyinde M.Ö. II. binyıl + I. binyıl +Roma Çağı'na ait keramikler görüldü. Köy içinde gördüğümüz mimari elemanların ve yazılı taşların resimleri çekildi, çizimleri yapıldı. Bölgenin tarih ve kültür zenginliğini yansıtan bu eserlerin Şarkikaraağaç'ta kurulacak bir müzede ya da Isparta Müzesi'ne taşınarak koruma altına alınması çok iyi olur düşüncesindeyiz.

Ayrıca Ördekçi Köyü Mezarlığı'nda, küçük fakat eskiye işaret eden yazısız mezar taşları da görülmüştür.

Anabura=Enevre

Yenicekale Köyü üzerinden, Salur Köyü'nün batısında yer alan antik Anabura kentinin kalıntılarının bulunduğu Kızılkale'ye (Anabura: Harita No: 262; Hell.+Roma+Geç Antik Çağ) çıkılarak incelenmiştir. Odeon gibi belirleyebildiğimiz yapıların plânları çıkarılmıştır. Burada da önümüzdeki yıl daha kapsamlı olarak çalışmayı plânlanmış bulunuyoruz.

Yine Salur Köyü'nün güneydoğusunda, 1700 m. yüksekliğindeki dağların üzerinde Orta Kale adıyla bilinen sarp yükseltide bir Geç Antik Çağ yerleşmesi tespit edilmiştir.

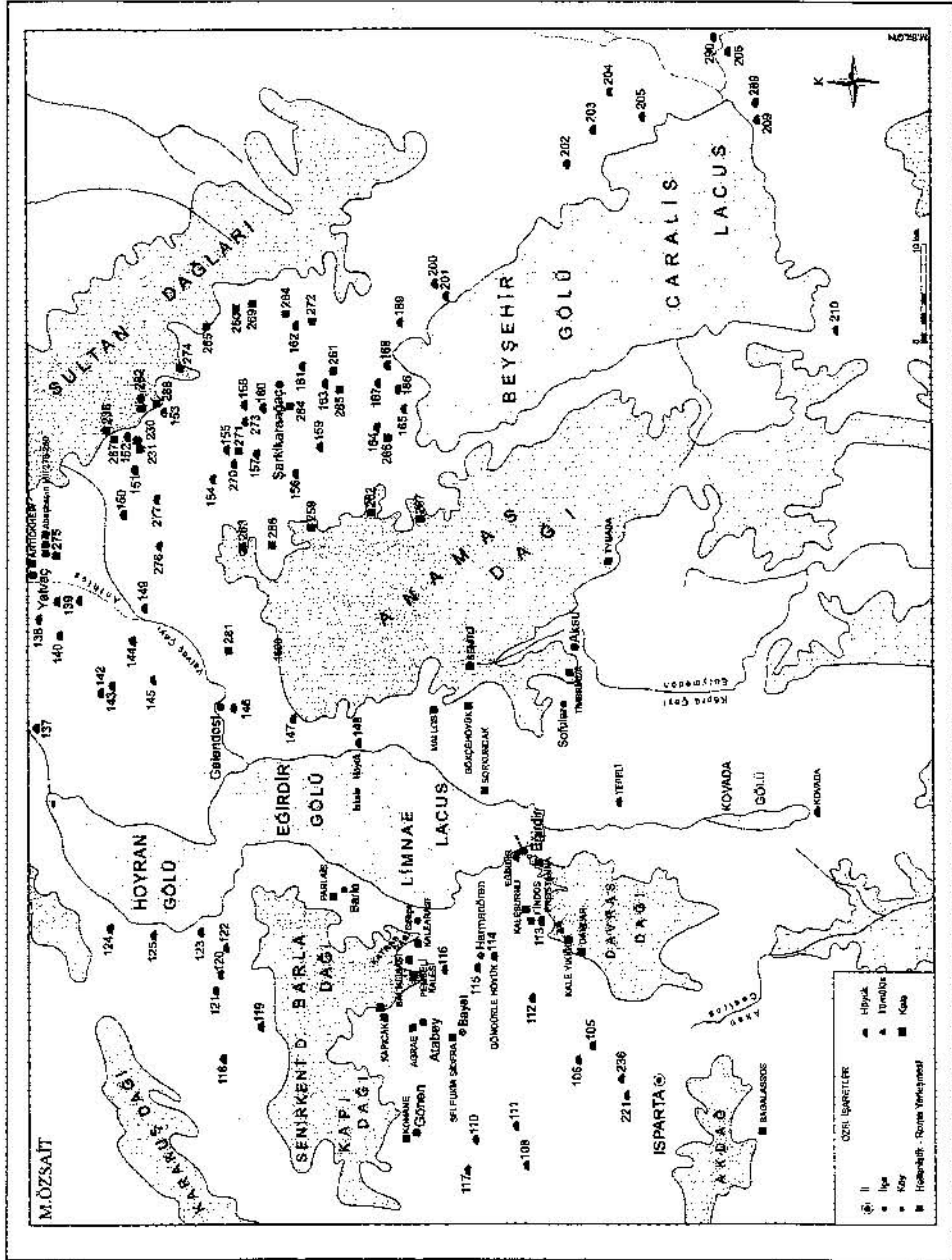
Salur'un güneyinde yer alan, önceden bilinen ve ortasından Şarkikaraağaç-Yenişarbademli yolunun geçtiği Salur Höyük (İTÇ; Harita No: 163) incelendi. Höyüğün büyük bir kısmının üzerine binalar yapılmıştır. Salur Köyü'nün 5 km. güneybatısında Düz Yaprak mevkiinde bir Roma+Geç Antik Çağ yerleşmesi tespit edildi.

Yine Salur Köyü'nün güneybatısında, antik Anabura'nın aşağı şehrinin yer aldığı (Enevre) kesim incelendi. Kentin su ihtiyacını karşıladığını düşündüğümüz ve bugün de oldukça fazla suyu bulunan bir kaynağın yakınında, bir zafer anıtı parçası bulundu. Yazısı zamanla silinen ve dar yüzünde bir savaşçı kabartması (kısmen sağlam) bulunan bu zafer anıtı parçası ile alınlıklı bir mezar yapısına ait (Resim: 14) olduğunu düşündüğümüz mimari elemanlar son derece iyi bir işçilik göstermektedir. Bunun bir parçasını da Ördekçi Köyü'nde bulduk. Aynı şekilde, bunun da yazısı oldukça silinmişti. M.S. 2. yüzyıl yapı özellikleri gösteren ve bu fragmanların resimleri çekilmiş, ölçüleri alınarak yayın için çizimleri yapılmıştır. Bölgenin o devirdeki sanat ve kültürünü yansıtan bu elemanların da Isparta Müzesi'ne taşınması ya da en azından tahribata tümüyle açık olan bu arazi kesiminden kaldırılması çok iyi olur.

Önemli sonuçlar elde ettiğimiz Şarkikaraağaç İlçesi'nin henüz araştıramadığımız ya da araştırmalarını tamamlayamadığımız kesimlerini önümüzdeki yıl tamamlayarak, bu ilçenin Eskiçağı'nın tüm devirlerini de kapsayan bir tarihini yazmayı amaçlamış bulunmaktayız.

KAYNAKÇA

- VON AULOCK, H., *Münzen und Staedte Pisidiens I*, Tübingen 1977.
- BAHAR, H.,-G. KARAUĞUZ-Ö. KOÇAK, *Eskiçağ Konya Araştırmaları I*, İstanbul 1996.
- BALLANCE, M. H., "The Site of Prostanna" *Anatolian Studies IX*, 1959, s. 125-129.
- BAYDUR, N., *Anadolu'daki Kutsal Dağlar Dağ-Tanrılar*, İstanbul 1994.
- BELKE, K.,-N. MERSICH, *Tabula Imperii Byzantini 7 Phrygien und Pisidien*, Wien 1990.
- HOURS, F.,-O. AURENCHE-F. CAUVIN et als., *Atlas des Sites du ProcheOrient* (14.000-5700 BP), Paris 1994.
- KAYA, D., "Malos Antik Kenti Temizlik Çalışması", 8. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 1998, s. 303-321.
- KIRSTEN, E., "Prostama", *Pauly-Wissowa-Kroll*, XXIII/1, 1957, S. 89.
- LEVICK, B., *Roman Colonies in Southern Asia Minor*, Oxford 1967.
- LEVICK, B., "Parlais", *Pauly-Wissowa-Kroll, Suppl.*, XII, 1970, S. 990-1016.
- LLOYD, S.,-J. MELLAART, *Beycesultan II*, London 1965.
- MELLAART, J., "The Neolithic Obsidian Industry of Ilıcapanar and its Relations", *İstanbul Mitteilungen 8*, 1958, s. 91.
- MELLAART, J., "Anatolian Neolithic Settlement Patterns", *P.J. Ucko-R. Tringham-G.W. Dimbleby, Man, Settlement and Urbanism*, London 1972, s. 279.
- MELLAART, J., *The Neolithic of the Near East*, London 1975.
- MELLAART, J.-A. MURRAY, *Beycesultan III*, Ankara 1995.
- MERSICH, N., "Malos in Pisidien", *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik 35*, 1985, s. 51-54.
- ÖZSAIT, M., *İlkçağ Tarihinde Pisidya, Başlangıçtan Büyük İskender Devrinin Sonuna Kadar*, İstanbul 1980.
- ÖZSAIT, M., *Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi*, İstanbul 1985.
- ÖZSAIT, M.,-H. ŞAHİN, "1996 Yılı Isparta ve Çevresi Yüzey Araştırmaları", 15. Araştırma Sonuçları Toplantısı II., 1998, s. 121-142.
- ÖZSAIT, M., "Göller Bölgesi (Antik Pisidia) Yerleşme Yerleri ve Özellikleri", *Çağlar Boyunca Anadolu'da Yerleşim ve Konut Uluslararası Sempozyumu*, İstanbul 1999, s.334 vd., Harita: 2.
- ROTT, H., *Kleinasiatische Denkmäler aus Pisidien, Pamphylien, Kappadokien und Lykien*, Leipzig 1908.
- RUGE, W., Mallos, *Pauly-Wissowa-Kroll*, XIV/1, 1928, S.916-917.
- TODD, I. A., *The Prehistory of Central Anatolia I; The Neolithic Period*, Göteborg 1980.

Harita 1: Göller Bölgesi'nden (=Pisidia) bir grup yerleşme

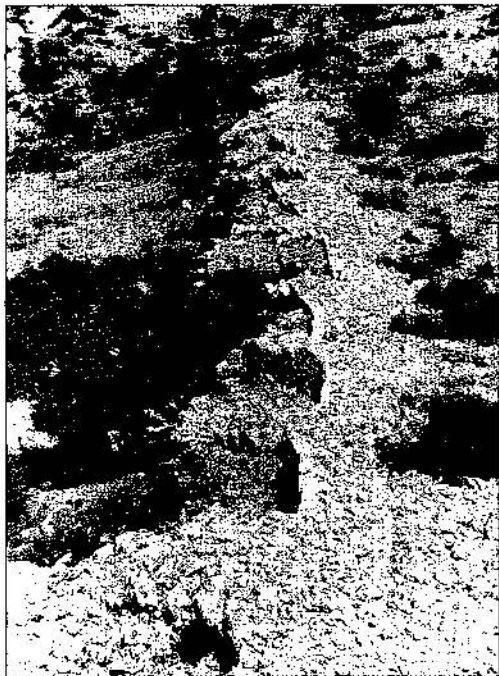
Resim: 1

Resim: 2

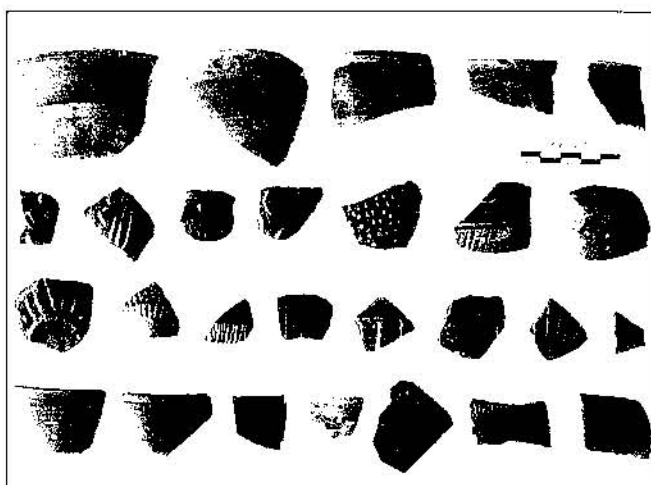

Resim: 3

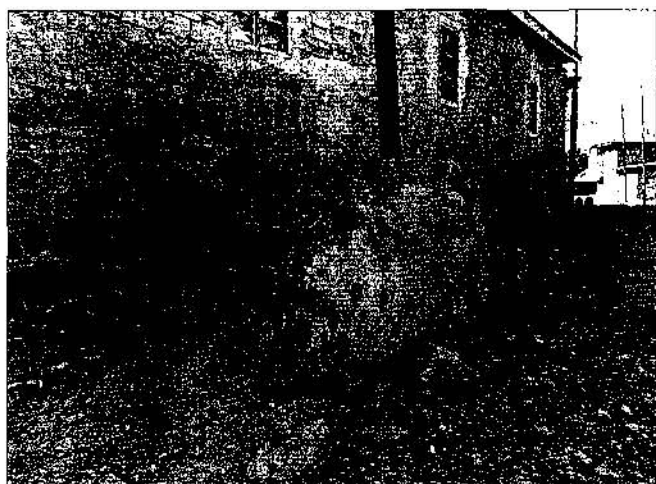
Resim: 4**Resim: 5****Resim: 6**

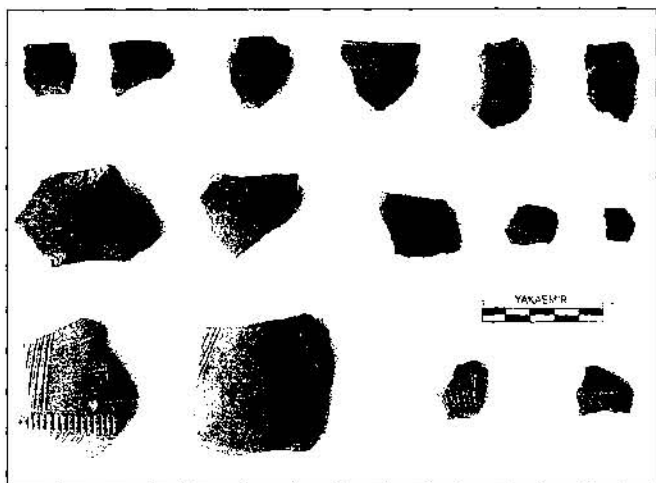
Resim: 7

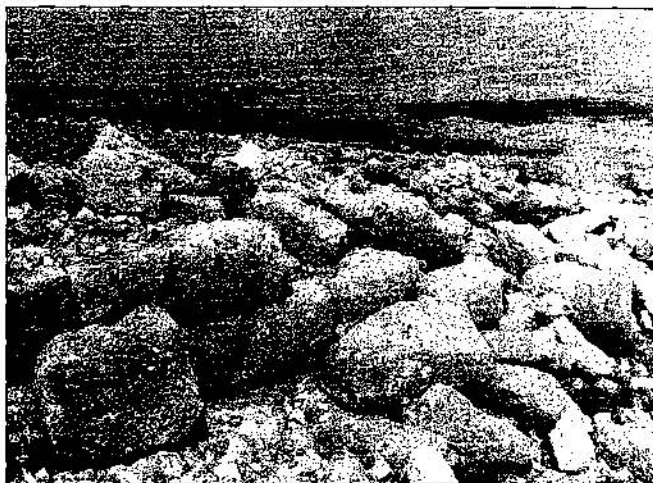
Resim: 8

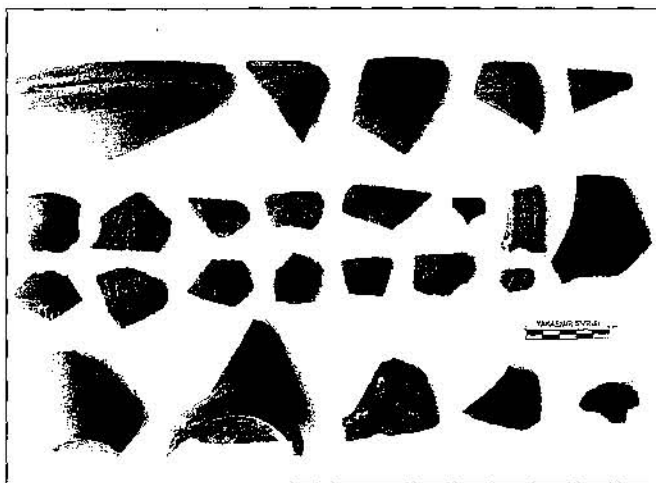
Resim: 9

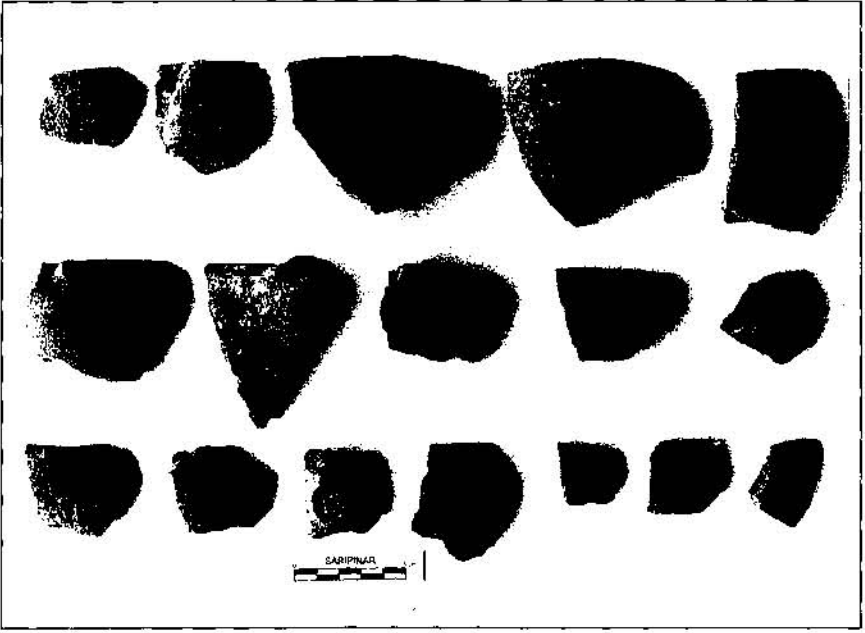
Resim: 10

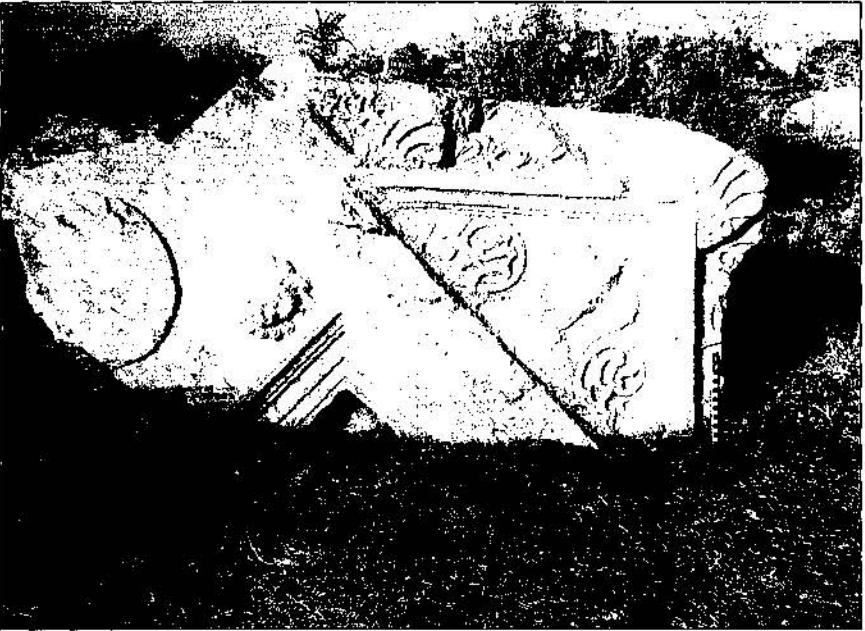
Resim: 11

Resim: 12

Resim: 13

Resim: 14